

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD			PESEL											
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

*miejsce
na naklejkę*

**EGZAMIN MATURALNY
Z JĘZYKA KASZUBSKIEGO
POZIOM ROZSZERZONY**

DATA: **24 maja 2017 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS PRACY: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **63**

**UZUPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia zdającego do:

dostosowania
kryteriów oceniania

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 13 stron (zadania 1–13).
Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatorów.

MOK-R1_1P-172

Przeczëtôj tekst i wëkònôj zadania 1.–6. Òdpòwiescë dôwôj blós pò kaszëbskù.

Jerzi Tréder

Spòdlowô wiedzô ò kaszëbiznie

Standarizowanié kaszëbiznë zacząłò sã z chwilã wëdrëkòwaniô przez F. Cenôwã pierszich kaszëbszczich tekstów w 1843 r. i òd jegò deklaracji pisaniô pò kaszëbskù w 1850 r.; z nã dejã ùròbił òn alfabet, pisënk, gramatikã i słowarze, jak téz drëkòwól pò kaszëbskù rozmajité òrtë tekstów, wëchòdajacë òglowò z domòcy gwarë. Standarizowaniémù kaszëbiznë wiedno przeszkòdzało: 1. bënówé zjinaczenié kaszëbiznë i brak zgòdë co do kònkretnégò mòdła (nordowé czë strzédné, a mòże jich synteza?) razã z paczëtã przewòzajacëch znank; 2. felënk – do niedòwna nawetka jaczis perspektiwë – pòwszédny jãzëczny edukacji z preferowanim gwësnergò mòdła [...].

Mòwnô norma jãzëcznô to wespòlëzna wszëtczich jãzëcznëch spòsobów (tj. zwãków, mòrfemów, wërazów, òrtów jich wëmòwianiô i parlãczeniô, bùdowaniô zdaniów itp.), chtërne sã terô ùziwóné zgòdno ze spòlëznowã (tj. lëdztwa) zgòdã przez wszëtczich gòdajacëch nym jãzëkã. [...] Niestosowanié sã do normë grozy nierozmieniã sã spòlëznë abò òsmiëszaniã gòdajacëch. Norma wëchòdô ze zwëkù i jãzëcznegò pòczëcò [...].

Na kòzdim etapie rozwoju lëteracczi kaszëbiznë stãpién znormalizowaniô bël nisczi, a sama norma baro elasticznô, nômnì mòże w pisënkù, chtëren równak téz czãsto ùlégòł zmianóm. [...]

Norma je tej w kaszëbiznie wcyg mało wëraznô, téz baro pòjimnô, dosc mòcno zanòlëznô òd domòcy mòwë gòdajacégò czë piszacégò; w pismieniznie je òna përzniã wërazniészô [...]. Norma w jinszich òbrëmiach jãzëka brëkùje i trafionëch teòreticznëch òbrobieniów, i dlëgszégò czasu na jich ùpòwszëdniénie, nôlepi w szkòłowi ùczbie, jak téz przë bòkadnym rozwoju dobri kaszëbszczi pismieniznë itd. [...].

Równak wëmùszenié – w krótczim czasie – normë w gòdóny òtmianie (np. w szkòłowi ùczbie) je baro grãdé przë tak wiòldzim wcyg bënówim zjinaczeniã kaszëbiznë, a niemòlim téz zmiëszaniã mòlowégò lëdztwa [...].

J. Tréder, *Spòdlowô wiedzô ò kaszëbiznie*, wëd. 2. pòprawioné i pòszerzoné, Gduńsk 2014, s. 182–183.

Zadanié 1. (0–1)

Òdwòlujacë sã do pòdónégò tekstu, gwòsnyma słowama zapiszë, co to je jãzëcznô norma.

.....

.....

.....

Zadanie 2. (0–2)

Z pòdónëch zdaniów ùložë plan tekstu, wëzwëskòj le te zdania, chtërne są zgòdné z tekstã. Wpiszë do zòstòwkù pasowné numrë.

Nr	Plan tekstu
	Òmówienië sprawë normalizowaniô kaszëbiznë w XVIII stolecym.
	Òbgòdka stãpienia znormalizowaniô jãzëka na etapach rozwoju lëteracczi kaszëbiznë.
	Znaczenië dokazów Floriana Cenòwë dlô kaszëbiznë.
	Wskòzanië normòwaniô jãzëka jakno sprawë mòzlëwi do wëkònaniô w krótczim czasie.
	Òkreslenië elementów brëkòwnëch przë normalizowanim kaszëbiznë.
	Wërechòwanië elementów sklòdajãcëch sã na mòwnã jazëcznã normã.

Zadanie 3. (0–2)

Jaczi stël reprezentëje pòdòny fragment tekstu? Wëbierzë pasownã òdpòwiesc.

- A. nòukòwi stël
- B. pòpùlarnonòukòwi stël
- C. pùblicystyczny stël
- D. artystyczny stël.

Pòdòj dwie jegò znanczi.

1.
2.

Zadanie 4. (0–1)

Pòdòj pò jednym synonimë nòslëdnëch słowów, ùzëtëch w teksce: *parlãczenië, felënk*.

.....

.....

.....

Zadanie 5. (0–1)

Wëpiszë z tekstu dwa słowa, w jaczych zaszedł proces prejotacji.

.....

.....

Zadanie 6. (0–1)

Wëbierzë zdanié zgòdné z tekstã. Wpiszë do zestòwka JO jeżlë zdanié je zgòdné, NIÉ jeżlë je niezgòdné.

1.	Przeszkòdã w normalizowanim kaszëbiznë je bënowé zjinaczenié jazëka i felënk ùczalëch do robòtë nad nim.	JO	NIÉ
2.	Przeszkòdã w normalizowanim kaszëbiznë je bënowé zjinaczenié jazëka i felënk zgòdë na jedno mòdło.	JO	NIÉ
3.	Przeszkòdã w normalizowanim kaszëbiznë je jednolitë mòdło jazëkówé i felënk jegò nôùkówëch òbrobieniów.	JO	NIÉ

Przeczëtòj tekst i wëkònòj zadania 7.–11. Òdpòwiescë dôwòj blòs pò kaszëbskù.

Maya Gelnìòk

Harpagan w kaszëbskich lasach

Ju òd 25 lat w naszi òbéndze je robiony Ekstremalny Rajd na Òrientacjã HARPAGAN. Mòże w nim brac ùdzél dwa razë òb rok: na zymkù i òb jeséń. Latos w jesénny edycji tegò wëdarzënkù na kòłowëch (200, 100 i 50 km) i piechnëch (100, 50, 25 i 10 km) stegnach jibòwało sã wnetka 1400 sztëk lëdzy. Titel Harpagana dostało 92 miònkarczów.

Co znaczy Harpagan? „Tëlë më wiémë ò se, na wiele naju sprawdzą” – taczé mòtto przëswiecywò rajdowi na òrientacjã Harpagana, jaczégò idea je dobëcé słabòtów i sprawdzenié grańcë gwòsnny wëtrzëmałoscë. Kòzdò z edicjów Harpagana, parłãczącégò w se dzéle piechtny i kòłowi turisticzi, je w jinszim mòlu. Ta wëpadła w Lëpùszu. Harpagan je rajdã na òrientacjã. Jegò bëtnicë dostòwają wnet przed startã kòrtã z nacéchòwónyma kòntrolnyma pùntkama. Drogã midzë pùntkama kòzdi cëchùje so sóm, z pòmòcã ti kòrtë i kòmpasa. Kòzdò fela w planowanim i nawigacji brzadëje wëdłużenim turu, na jaczégò zwënëgã mò sã wëznaczone czas. Na przëmiòr na pòkònanié 100-kilomëtrowi piechtny turë mò sã 24 gòdzënë. W tim czãdze rokù to òznòcziwò, że zachtny dzél stegnë jidze sã òcemnicã. Ni ma przerwë na spanié czë dlëgszë òdpòcznienié. Je to doba marachòwaniò, doba mierzeniò sã ze słabòtama, ùmãczenim, mòrzenim spikù. W ekstremalnëch warënkach, w nieznóny òbéndze. Doba mòklëznë, bólu nogów, òdtłoków na nogach. Pòlãcëch òczów, zmòglëch kòlanów. I mùszëbnòtë skùpieniò sã na nawigacji, òbsërowanim kòrtë i kòmpasu, pilowanim drodзи. Próba mòzlwòtów gwòsnégò òrganizmù. Na tim pòlégò ekstremalnosc tegò rajdu, a téz jegò niezwëkłota. I ni ma tuwò przëgrónëch. Dobëtnikama są wszëtçë, co miele òdwògã wëstartowac, niezależno òd te, jaczi distans pòkònelë. Ale titel Harpagana zastrzëżony je dlò nòcwiardszich, dlò tëch, co mieszczacë sã w wëznaczoneym czasie, dobãdã nôbarzi drãdzé turë: 100 km piechti, 200 km na kòle abò tur kòmbinowóny: 100 km na kòle i 50 piechti. [...]

M. Gelnìòk, *Harpagan w kaszëbskich lasach*, tlóm. I. Makùròt, „Pomerania” 2014, nr 12, s. 40.

Zadanie 7. (0–1)

Wëbierzë pasownã òdpòwiesc. Rajd Harpagan je ekstremalny bò je

- A. je dlùdзи, nie mãczy ùczastników , nie je na czas.
- B. letczy, òdbiwò sã w znóny òbéndze, jidze sã za dnia.
- C. dlùdзи, w cëzy òbrëmie, nie dôwò leznoscë òdpòcznieniò.
- D. krótczi, jidze sã blòs w nocë, je mòzlwòta òdpòcznieniò.

Zadanié 8. (0–1)

Gwósnyma słowama wéjasnij, co znaczy w kaszëbiznie słowò *òbénda*.

.....

.....

.....

Zadanié 9. (0–1)

Wëpiszë z tekstu dwa jistniczi, chtërne òstalë ùsazoné za pòmòcą fòrmantu *-ota / -òta*.

.....

.....

.....

Zadanié 10. (0–1)

Aùtorka przëwòlónégò tekstu napisàła, że dobëtnikama Harpagana sà wszëtcë, co mielë òdwôgã wëstartowac w rajdze, niezaniôlëżno òd te, jaczi distans pòkònelë. Pòdôj dwa argùmentë, co pòcwierdzą to stanowiszczë.

.....

.....

.....

.....

Zadanié 11. (0–1)

Wëpiszë z tekstu 3 słowa klucze, jacé zamikają w se dërzén wëpòwiescë.

.....

.....

.....

Zadanie 12. (0–20)

Przetłómaczë na pólschi jãzëk.

„Czësto ju ni ma taczich zwëków, jak na przëmiór czëtanié kôrtków, lëstów abò telegramów z żëczbama òb czas wieselô. Wëdzrzało to tak, że brifka zbiérôł taczé lëstë doma ë przëchôdôł z nima na rozegracjã przezebloki w swój ùnifòrm z pòcztową taszą. Dôwôł ne żëczbë młodim i abò òni, abò òn czëtëlë je głosno. [...] Corôz mni ùdrzimë na wieselach tradycyjnëch òczepinów. [...] Òrkestra téz ju nie òbhòdzy w piãtk sãsadów młodi pôrë, żebë rôczëc jich na zdënk. [...] Widzec je téz cos kãsk nowégò. Czasã dô sã widzec młodëch w kaszëbsczich ruchnach. Mómë téz pierszé zdënczi, na jaczych młodi przësygają so w kaszëbsczim jãzëkù. [...] Rodzy sã tej cos, co bierze sã z chãcë pòchwôleniô sã, bëcégò bùsznym z pòchòdzeniégò. To je dobré, ale jesz lepi bëlobë, żebë do nowëch ùdbów dodac chòc kãsk z nëch stòrëch snòzich zwëków. [...]”

M. Büllmann, *Co sã dzeje na wiesolach*, „Pomerania” 2014, nr 5, s. 52–53.

PRZEKLÔD

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 13. (0–30)

Wëbierzë jeden témat i napiszë wëprócowanié.

Témat 1. **Czë wòrt je dozerac kaszëbską kùlturã i kaszëbsczi jãzëk? Rozwãżë problem na spòdlim pòdónégò tekstu i jinégò tekstu kùlturë. Twòja robòta miałabë miec co nòmni 300 słowów.**

Ludmiła Gòłąbk

Jak zachòwac jãzëk kaszëbsczi? – Përznã słów ò samòsztòlcnim

Dzysò wësok rozwiniãtò je stara ò jãzëk kaszëbsczi. Przeznòczóné sã wiòldzé dëtcki na ùczbã kaszëbiznë, dostãp do wiédzë majã nié leno dzòtcki, ale téż starszi, na Gduńszim Ùniwersytece mòże mdze òtemklò kaszëbistika, jistnieje Radio Kaszëbë i program telewizyjny, ò jaczi w òstatnym czasie bëłë biòtcki, ale ùdało sã cos zwënëgòwac. Mëszlã, że na wiele rzeczy ni mòzemë narzekac. Leno pòjòwiò sã pitanié: pò co to wszëtkò je? A nawetka: dlò kògò je to całé staranié?

Dzysò, zebë sã dogadac, nie trzeba rozmiac kaszëbsczégò jãzëka. Wszãdze wszëtkò załatwisz pò pòlskù. Je jesz dzys wcyg mòzłëwòsc wëkòrzëstiwaniò kaszëbiznë w praktyce codniowégò zëcégò, ale nie je to kònieczné człowiekòwi zëjącémù strzód Kaszëbów. Gòdanié pò kaszëbskù stòwò sã – òsoblëwie dlò młodégò pòkòleniò – swégò òrtu misjã. I wszëtcë, co chcã gadac pò kaszëbskù pùbliczno, òdczuwajã òsoblëwòsc ti sytuacji. Wëmògò to òdwòdzi i człowiek mòże sã narazëc na ùsmiészci, nawetka ze stronë jinszych Kaszëbów. Pòza tim pùbliczné przemòwianié pò kaszëbskù mòże bëc niewëgòdné czë niepraktyczne. Kò rzòdkò sã zdòrzò, zebë wszëtcë pòzeszli w jaczims karnie bëłë Kaszëbama, tej jistnieje mòzłëwòsc, że chtos nas nie mdze rozmiòł. Dlòte czãsto, zamiast sã narażac na niemãdré pitania, wòlimë gadac pò pòlskù, „z wësoka”. Chëba, że chcemë zaimpònowac swòjã znajomòscã kaszëbiznë. A to bë bëł ju dobri òbjòw. Bëlobë dobrze dlò kaszëbiznë, czejbë młodi Kaszëbi i Kaszëbczi chcelë sã kaszëbiznã pòpisëwac i ùziwelë jã przed rówienikama dlò tak zwónégò „szpanu”.

Równak na ògle rzec pùbliczné gòdanié pò kaszëbskù wëmògò përnã òdwòdzi. Niechtërny to òdczuwajã jakò misjã, dwiganié chòràgwi z czòrnym grifã. Dlò jinszych je to dwiganié cãżòru erbòwónégò pò przòdkach, co niechtërny zwiã dziedzëcznym gòrbã. [...]

Z mòłima lëdama je tak, że jezlë same nie mdã miałë starë ò siebie, nicht nie zatroszczi sã ò nie. Ale mòże dzãka temù nasze kaszëbstwò mò lepszą szmakã? Sytuacjò zagrozeniò je kùlturotwòrczò...

W dzysészim swiece jistnieje tendencjò do globalizacji, do „amerikanizacji” kùlturë. Jãzëk anielsczi òd XX wëkù stòł sã *lingua franca* całégò swiata. Kaszëbskò z ti perspektiwë wëdówò sã czësto malinkò i mało wòznò. Równak w ti sytuacji lëdze, przënòmni niechtërny, widzã wiòlgã wòtrnotã w tim, co na jich òczach dzinie i ùlégò brutalnémù zgniòtaniu przez ùnifikacyjnny walc.

Kòzdi, nawetka mòłi lud, mò jakãs fùncjã do òdegraniò na nym swiece. Kaszëbi ni majã szans nadawac tónu dzysészémù skòmërcjalizowónémù i czãsto banalnémù zëcémù kùlturalnémù. Ale, zelë sã bãdã starelë, mògã swòjã „biédã” dobrze sprzedac. [...]

L. Gòłąbk, *Jak zachòwac jãzëk kaszëbsczi? – Përznã słów ò samòsztòlcnim*, [w:] *Warsztaty regionalne Remusowa Kara. Materiały pokonferencyjne*, Gdańsk 2008, s. 25–27.

Témat 2. Dokònôj przërównawczy interpretacji pòdònëch dokazów. Twòja robòta mia labè miec co nòmni 300 słowów.

Dorota Wilczewskô

Bądzemë pòczątkã i kùncã
Bądzemë òblokłi i nadzi
Bądzemë kòchac i nienawidzec
I wiedno bądzemë przë se
I wiedno bądzemë tesknic
Jaczi dzywny bądze wkół nas swiat
Czej bądzemë przë se nieòdpiarce
I dlò se jak ùmarłi
Przëzdrzë sã na mie
Smiejã sã
Bò widzã twòje òczë
Dobrze je widzec
W pòczątkù bez kùńca
Nadzi z zaòstałim òbleczeniem
Kòchóny i daleczy òd nienawiscë
Te òczë przëwòłiwóné
Wiedno są przë mie
I teskniã jaż do smiercë
Le swiat nie pòjął jesz naszi pròwdë
Swiat czarownik zajiscony

D. Wilczewskô, *Pòd pierzëną Dobrégo*, Banino – Kartuzy 2010, s. 8.

Marión Kwidzyńszci

Ta miłota ù Bòga

Ta miłota ù Bòga wërosła w krutopie
Më mòzemë sã zgòdzëc abò nie
Ta żòrotnò miłota mò swój mòł
Czasã wëskòczy jak zajc zeza miedzë
Zeza blónë zeza dòczy
Je wëstawionò tej-sej do wiatru
Dolmaczi sã na cëzë jãzëczy
Wszãdze je tak samò żòrotnò
Na skrótë wszëtkò szmakò pò përznie
Szczescégò je kùlawé na òbie nodzi
Redotë że jaż nieròz òmgleje
Wiedno mò w se rajszci òbgrizk
Swòjã swiãtosc zakriwò milczeniem
Ta miłota ù Bòga pròwdzëwò
Mò serce do pòrë
To je dëcht prosté jaż nie je do wiarë.

M. Kwidzyńszci, *W kòpùnce*, Banino 2014, s. 28.

(We wszystkich tekstach autorskich pisownię dostosowano do współczesnych zasad ortograficznych).

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tabele wypełnia egzaminator!

		Liczba punktów	Suma	Uzasadnienie przyznania 0 punktów
wypowiedź argumentacyjna	A.	0 - 2 - 4 - 6		
	B.	0 - 2 - 4 - 6		
interpretacja porównawcza	A.	0 - 1 - 2 - 4		
	B.	0 - 3 - 6 - 9		
	C.	0 - 2		
	D.	0 - 1 - 2 - 3 - 4		
	E.	0 - 1 - 2		
	F.	0 - 2 - 3		
	G.	0 - 2 - 4		
	H.	0 - 2 - 3		

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)